

Handboek culturele psychiatrie en psychotherapie

Prof.dr. Joop de Jong

Dr. Sjoerd Colijn (redactie)

© De Tijdstroom uitgeverij, 2010. De auteursrechten der afzonderlijke bijdragen berusten bij de auteurs.
Omslagontwerp: Cees Brake bno, Enschede

Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij bv, Postbus 775, 3500 AT Utrecht.
Internet: www.tijdstroom.nl
E-mail: info@tijdstroom.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 882, 1180 AW Amstelveen.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 157 8
NUR 875,777

Inhoud

DEEL 1 THEORIE

Subdeel 1.1

De basis

Hoofdstuk 1

De invloed van cultuur op psychiatrie en psychotherapie – 15

Joop de Jong en Sjoerd Colijn

Hoofdstuk 2

Cultuur in de geestelijke gezondheidszorg – 21

Rob van Dijk

Subdeel 1.2

Het systeemniveau van atomen en genomen

Hoofdstuk 3

Genetica en etnopsychofarmacologie – 39

Joop de Jong

Subdeel 1.3

Het systeemniveau van intrapsychisch functioneren

Hoofdstuk 4

Persoonlijke ontwikkeling en etnische identiteit – 57

Halleh Ghorashi en Fons van de Vijver

Hoofdstuk 5

Emoties – 75

Batja Mesquita

Subdeel 1.4

Het systeemniveau van dyadisch en interpersoonlijk functioneren

Hoofdstuk 6

Interactie – 91

Sjoerd Colijn en Fatma Sevinç

Subdeel 1.5

Het systeemniveau van gezin en sociale groep

Hoofdstuk 7

Begrippen uit de sociaal-culturele wetenschappen – 107

Peter Ventevogel

Hoofdstuk 8

Rituelen en beschermjassen – 119

Dirck van Bekkum, Kitlyn Tjin A Djie, Glenn Helberg en Irene Zwaan

Hoofdstuk 9

Trauma: een ecologisch-cultureel-historisch model – 131

Joop de Jong

Hoofdstuk 10

Opvoeden in twee culturen – 151

Judi Mesman en Ayşe Yaman

Subdeel 1.6

Het systeemniveau van de etnische groep

Hoofdstuk 11

Psychische problematiek – 165

Astrid Kamperman en Matty de Wit

Hoofdstuk 12

Zorgfilters – 179

Joop de Jong

Hoofdstuk 13

Schizofrenie – 205

Jean-Paul Selten

Subdeel 1.7

Het systeemniveau van de maatschappij

Hoofdstuk 14

Gender – 215

Indra Boedjarath

Hoofdstuk 15

De kleur van de ggz in Nederland – 229

Rob van Dijk

Hoofdstuk 16
Cultureel verantwoorde gezondheidszorg – 247
Joop de Jong

Subdeel 1.8
Wetenschappelijk onderzoek

Hoofdstuk 17
Onderzoeksmethodologie – 269
Joop de Jong, Ria Reis en Ype Poortinga

DEEL 2 PRAKTIJK

Subdeel 2.1
Contact en gesprek

Hoofdstuk 18
Inleiding en attitude – 291
Sjoerd Colijn en Joop de Jong

Hoofdstuk 19
Interculturele gespreksvoering – 299
Edwin Hoffman

Hoofdstuk 20
Taalbijstand en culturele bemiddeling – 321
Hanneke Bot en Hans Verrept

Hoofdstuk 21
De later verworven tweede taal – 335
Mohsen Edrisi

Subdeel 2.2
Intake, diagnostiek en psychopathologie

Hoofdstuk 22
Een anamneseprotocol – 351
Annechien Limburg-Okken en Salah Sidali

Hoofdstuk 23
De Cultural Formulation of Diagnosis – 367
Hans Rohlof en Simon Groen

Hoofdstuk 24
Psychodiagnostisch testonderzoek – 381
Raymond Verboom

Hoofdstuk 25
Psychopathologie – 499
Joop de Jong

Hoofdstuk 26
Psychopathologie en DSM-V – 419
Joop de Jong

Subdeel 2.3
Behandeling

Hoofdstuk 27
Modellen voor behandeling – 437
Sjoerd Colijn en Mario Braakman

Hoofdstuk 28
Complementaire, alternatieve en religieuze geneeswijzen – 451
Cor Hoffer en Rogier Hoenders

Hoofdstuk 29
Systeemtherapie – 469
Nel Jessurun

Hoofdstuk 30
EMDR – 487
Hacène Seddik, Joany Spierings en Ine Vink

Hoofdstuk 31
Cognitieve gedragstherapie – 501
Ria Borra

Hoofdstuk 32
Groepspsychotherapie – 517
Jaak Le Roy

Hoofdstuk 33
Psychoanalytische psychotherapie – 529
Wouter Gomperts

Hoofdstuk 34
Vaktherapie – 545
Karin Alice Schouten

Subdeel 2.4

Specifieke doelgroepen

Hoofdstuk 35

Asielzoekers en vluchtelingen – 563

Kees Laban, Aicha Attia en Evert Hurulean

Hoofdstuk 36

Verslavingszorg – 577

Bram Tjaden en Romeo Ashruf

Hoofdstuk 37

Forensische psychiatrie – 589

Dirck van Bekkum en Douwe van der Heide

Literatuur – 599

Personalia – 647

Register – 653